

მდგრადი განვითარების მიზანი 8: სტაბილური, ინკლუზიური და მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა, სრული და პროდუქტიული დასაქმება და ღირსეული სამუშაო ყველასათვის.

შინაარსი

მდგრადი განვითარების მიზანი 8: სტაბილური, ინკლუზიური და მდგრადი ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა, სრული და პროდუქტიული დასაქმება და ღირსეული სამუშაო ყველასათვის.	1
რაში მდგომარეობს მიზნის არსი?	1
ქვემიზნები მიზნისთვის „ღირსეული სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა“:.....	2
ფაქტები და მონაცემები:	3
ტერმინები	4
რატომ არის მიზნის აღსრულება მნიშვნელოვანი?.....	4
რას ნიშნავს "ღირსეული სამუშაო"?	6
არაფორმალური დასაქმება, როგორც სახელმწიფოს პრობლემა.....	6
რამდენი ადამიანია უმუშევარი?	8
რა შეგვიძლია გავაკეთოთ ამ საკითხების მოსაგვარებლად?	9
მე რისი გაკეთება შემიძლია.....	9
გამოყენებული ლიტერატურა	10
ქვიზი (სწორი პასუხები გამწვანებულია)	¡Error! Marcador no definido.

რაში მდგომარეობს მიზნის არსი?

მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში ადგილი ჰქონდეს ინკლუზიურ და მდგრად ეკონომიკურ ზრდას, თითოეულ ადამიანს ჰქონდეს საშუალება დასაქმების და ღირსეული პირობები სამუშაოდ.

დღეისათვის მსოფლიოს მოსახლეობის თითქმის ნახევრისთვის საარსებო წყაროს წარმოადგენს დღეში 2 აშშ დოლარის ექვივალენტი. გლობალური უმუშევრობის მაჩვენებელი 5.7%-ია და მოსახლეობის ნაწილისათვის სამუშაოს ქონა ჯერ კიდევ არ არის სიღარიბისგან თავის დაღწევის გარანტია. არსებული ნელი და არათანაბარი პროგრესი მოითხოვს იმ ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის გადაფასებას, რომელიც სიღარიბის აღმოფხვრისკენ არის მიმართული.

ღირსეული სამუშაოს ნაკლებობა, არასაკმარისი ინვესტიციები და არასაკმარისი მოხმარება წინ უძღვის დემოკრატიული საზოგადოების იმ ფუძემდებლური ძირითადი პრინციპის მოშლას,

რომელიც გულისხმობს, რომ პროგრესი ყველას უნდა შეეხოს. მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიოს მასშტაბით ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს (მთლიანი შიდა პროდუქტი) საშუალო ზრდა ყოველწლიურად ფიქსირდება, ჯერ კიდევ არსებობენ განვითარებადი ქვეყნები, რომლებიც 2030 წლისთვის დაგეგმილ 7%-იანი ზრდის მაჩვენებელს ვერ მიაღწევენ. შრომის ნაყოფიერების შემცირებასთან ერთად იზრდება უმუშევრობის მაჩვენებელი და ამასთანავე, ხელფასების შემცირების გამო უარესდება მოსახლეობის ცხოვრების დონე. უმუშევრობის პრობლემები კიდევ უფრო გაამძაფრა კორონავირუსმა.

მდგრადი ეკონომიკური ზრდა მოითხოვს, საზოგადოებამ შექმნას ისეთი პირობები, რომ ხალხს ჰქონდეს ღირსეული სამუშაო, რომელიც იქნება ეკონომიკის მასტიმულირებელი და ამასთანავე, ზიანსარ მიაყენებს გარემოს. სამუშაო ადგილების შექმნა საჭიროა ყველა ასაკის ადამიანისათვის. ფინანსურ სერვისებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა მნიშვნელოვანია იმისათვის, რათა მოხდეს შემოსავლების სათანადოდ მართვა, აქტივების დაგროვება და პროდუქტიული ინვესტიციების განხორციელება.

ქვემოთნები მიზნისთვის „ღირსეული სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა“:

- ერთ სულ მოსახლეზე ეკონომიკური ზრდის შენარჩუნება ეროვნული გარემოებების შესაბამისად, განსაკუთრებით, მთლიანი შიდა პროდუქტის სულ მცირე 7 პროცენტის წლიური ზრდა ყველაზე ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებში.
- ეკონომიკური პროდუქტიულობის უფრო მაღალი დონეების მიღწევა დივერსიფიცირების, ტექნოლოგიების განახლებისა და ინოვაციების მეშვეობით, მათ შორის მაღალი დამატებითი ღირებულებისა და იმ სექტორებზე ფოკუსირებით, რომლებიც მოითხოვს ინტენსიურ შრომას.
- განვითარებაზე ორიენტირებული პოლიტიკის წახალისება, რომელიც ხელს შეუწყობს საწარმოო საქმიანობას, ღირსეული სამუშაო ადგილების შექმნას, მეწარმეობას, კრეატიულობას და ინოვაციას, და მიკრო, მცირე და საშუალო ზომის საწარმოთა ჩამოყალიბებისა და ზრდის წახალისებას, მათ შორის ფინანსურ მომსახურებაზე მათი წვდომის უზრუნველყოფის მეშვეობით.
- 2030 წლამდე გლობალური რესურსების გამოყენებისა და წარმოების ეფექტიანობის მუდმივი ზრდა და ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფა ეკოლოგიური დეგრადაციის შემცირების პარალელურად, მდგრადი მოხმარებისა და წარმოების პროგრამების 10 წლიანი გეგმის შესაბამისად.
- 2030 წლისთვის ყველა ქალისა და მამაკაცისათვის, მათ შორის ახალგაზრდებისა და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის, სრული და პროდუქტიული დასაქმების და ღირსეული სამუშაოს, ასევე თანასწორი ღირებულების სამუშაოსთვის თანასწორი ანაზღაურების მიღწევა.
- 2020 წლისთვის იმ ახალგაზრდების პროპორციული ოდენობის მნიშვნელოვნად შემცირება, რომლებიც არ მუშაობენ, არ სწავლობენ ან არ გადიან პროფესიულ მომზადებას.
- დაუყოვნებელი და ქმედითი ზომების განხორციელება იძულებითი შრომის, მონობის თანამედროვე ფორმებისა და ადამიანებით ტრეფიკინგის აღმოფხვრისა და ბავშვთა შრომის ყველაზე უარესი ფორმების, მათ შორის ჯარისკაცი ბავშვების დაქირავებისა და გამოყენების აკრძალვისა და აღკვეთის მიზნით, ხოლო 2025 წლისთვის ბავშვთა შრომის ყველა ფორმის აღმოფხვრა.

- შრომითი უფლებების დაცვა და უსაფრთხო და დაცული შრომითი გარემოს შექმნა ყველა მომუშავე პირისთვის, მათ შორის მიგრანტი მუშაკებისთვის, განსაკუთრებით კი მიგრანტი ქალებისა და არასაიმედოდ დასაქმებულებისათვის.
- 2030 წლისთვის პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება მდგრადი ტურიზმის მხარდასაჭერად – რომლის შედეგად იქმნება სამუშაო ადგილები და ხდება ადგილობრივი კულტურისა და პროდუქტების პოპულარიზაცია.
- ქვეყნის ფინანსური ინსტიტუტების უნარის გაძლიერება, იმისათვის რომ ხელი შეუწყოს და გააფართოვდეს საბანკო, სადაზღვევო და ფინანსურ მომსახურებებზე საყოველთაო ხელმისაწვდომობა.
- განვითარებადი ქვეყნების ვაჭრობისათვის არსებული დახმარებების ზრდა, განსაკუთრებით ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებისათვის, მათ შორის, ნაკლებად განვითარებული ქვეყნებისათვის ვაჭრობასთან დაკავშირებული ტექნიკური დახმარების ინტეგრირებული ჩარჩო დოკუმენტის გამოყენებით.
- 2020 წლისთვის ახალგაზრდების დასაქმების გლობალური სტრატეგიის შემუშავება და ამოქმედება და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის „გლობალური დასაქმების პაქტის“ განხორციელება.

მერვე მიზანს 2 ეროვნული ამოცანა აქვს დამატებული:

- 8.გ - 2030 წლისთვის კულტურის რესურსების წვლილის გაზრდა საზოგადოების კეთილდღეობის მისაღწევად, კულტურის ეკონომიკის, შემოქმედებითი ინდუსტრიების განვითარებისა და კულტურული მემკვიდრეობის ახლებური გააზრებისა და მისი ხელახალი გამოყენების გზით.
- 8.დ - სპორტულ ღონისძიებებში მონაწილეობის გაზრდა და ცხოვრების ჯანსაღი/აქტიური წესის წახალისება.

ფაქტები და მონაცემები:

- ✓ 2017 წელს მსოფლიოსში უმუშევრობის დონე 5.6 პროცენტი იყო, 2000 წელთან შედარებით იკლო 6.4 პროცენტიდან.
- ✓ 2016 წელს გლობალურად მომუშავეების 61 პროცენტი იყო არაფორმალურად დასაქმებული. სოფლის მეურნეობაში ეს მაჩვენებელი 51 პროცენტია.
- ✓ 45 ქვეყნიდან 40-ში მამაკაცები ქალებზე 12.5 პროცენტით მეტ ანაზღაურებას იღებენ. ქვეყნების ნაწილში მონაცემები არ არის, რაც გვაფიქრებინებს, რომ მდგომარეობა აქაც დისკრიმინაციულია ქალებთან მიართებაში.
- ✓ გენდერულ ჭრილში ხელფასების სხვაობა გლობალურად 23 პროცენტს შეადგენს და გადამწყვეტი მოქმედების გარეშე, კიდევ 68 წელი დასჭირდება ანაზღაურების გათანაბრების მიღწევას. ქალთა დასაქმების მაჩვენებელი 63 პროცენტია, მამაკაცების კი - 94.
- ✓ მიუხედავად შრომის ბაზარზე ქალთა მზარდი ჩართულობისა და ზოგადად, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მათი მეტად წარმოჩენისა, ქალები მამაკაცებთან შედარებით 2,6-ჯერ მეტ აუნაზღაურებელ საშინაო საქმეს ეწევიან.
- ✓ 2019 წელს ახალგაზრდების 22% არ იყო დასაქმებული და არც ფორმალურ განათლებაში ყოფილა ჩართული.
- ✓ ეკონომიკური ზრდის ტემპი შენელებული იყო კოვიდ პანდემიამდე და 2010-2018 წლებში მშპ-ს 2%-ს ერთ სულ მოსახლეზე შეადგენდა, ეს ზრდა კიდევ უფრო შენეულა და 2019 წელს 1,5% შეადგინა.

- ✓ პანდემიამ ყველაზე დიდი ეკონომიკური რეცესია გამოიწვია, რასაც ადგილი არ ჰქონია დიდი დეპრესიიდან მოყოლებული. მშპ ერთ სულ მოსახლეზე გათვლით 2020 წელს უკვე 4,2%-ით შემცირდა.
- ✓ 1,6 მილიარმა არაფორმალურად დასაქმებულმა ადამიანმა დაკარგა სამუშაო, რამაც ისინი სახლ-კარის დაკარგვის რისკის ქვეშ დააყენა.
- ✓ ტურიზმის ინდუსტრია, რომელიც პანდემიამდე ყველაზე მზარდი იყო, არათანაზომადი გამოწვევების წინაშე დადგა სხვა სექტორებთან შედარებით. მოსახლეობის მობილობის შემცირებით და ქვეყნების კოვიდ რეგულაციების გამო საერთაშორისო ტურისტების რიცხვი 1 მილიარდით შემცირდა, ეს კი 74% პროცენტია კლება იყო.
- ✓ სამუშაო ადგილების დაკარგვა კიდევ გრძელდება, ვიდრე ეკონომიკა აღდგენას არ დაიწყებს.

ტერმინები

არაფორმალური ეკონომიკა წარმოადგენს ეკონომიკურ საქმიანობებსა და მათგან მიღებულ შემოსავალს, რომელიც გვერდს უვლის სამთავრობო რეგულაციებს, გადასახადებს და ზედამხედველობას

არაფორმალური დასაქმება გულისხმობს შრომითი ურთიერთობის სახეობებს, რომლებიც გვერდს უვლის ლეგალურ ჩარჩოს და შესაბამისად, ვერ ხდება პასუხისმგებელი მის აღსრულებაზე, დაუცველს ტოვებს დასაქმებულებს დამსაქმებლის წინაშე.

მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) გულისხმობს მოცემული ქვეყნის საზღვრებში ერთი წლის განმავლობაში წარმოებული საბოლოო პროდუქციის (მომსახურების, სამუშაოს) ერთობლიობას, გამოხატულს მიმდინარე საბაზრო ფასით. თუ ამ მონაცემს გავყოფთ მოსახლეობის საერთო რაოდენობაზე, გავიგებთ, რამდენი მოდის საშუალოდ ერთი ადამიანის წილად.

ეკონომიკური ზრდა — მაკროეკონომიკური თეორიის ერთ-ერთი ძირითადი ცნება, რომელსაც იყენებენ ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის პოზიტიური ცვლილებების გამოსახატავად. ეკონომიკურ ზრდაში იგულისხმება ეკონომიკის რაოდენობრივი ზრდა, ქვეყნის დოვლათის (მთლიანი შიდა პროდუქტის – მშპ) მოცულობისა და საწარმოო პოტენციალის გადიდება. ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებლად გამოიყენება რეალური მშპ-ის ზრდის წლიური ტემპი.

ეკონომიკური განვითარება - არის საზოგადოების განვითარების სისტემა, რომელიც საზოგადოების ეკონომიკური განვითარების გათვალისწინებით უზრუნველყოფს ადამიანის კეთილდღეობას, ცხოვრების დონის ხარისხის ზრდას და მომავალი თაობების უფლებას ისარგებლონ შექცევადი რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ცვლილებებით.

ტრეფიკინგი - არის არაფორმალური დასაქმების არალეგალური, დამნაშავეობითი ფორმა. ტრეფიკინგის მსხვერპლად ითვლება ადამიანი, რომელიც იქნა დაქირავებული, ტრანსპორტირებული, გადაცემული, დამალული, ან მიღებული ქვეყნის შიგნით, ან ქვეყნის საზღვრებს გარეთ, მუქარის, იძულების, მოტყუების, დაშინების, ან სხვა უკანონო საშუალებებით, მისი ექსპლუატაციის მიზნით.

რატომ არის მიზნის აღსრულება მნიშვნელოვანი?

მდგრადმა და ინკლუზიურმა ეკონომიკურმა ზრდამ შეიძლება გამოიწვიოს წინსვლა, შექმნას ღირსეული სამუშაო ადგილები ყველასთვის და გააუმჯობესოს ცხოვრების დონე. COVID-19 პანდემიამდე უამრავი პრობლემა იყო შემოსავლების და დასაქმების კუთხით, უკვე 2020 წელს

ყოველ მეხუთე ქვეყანაში, სადაც მილიარდობით ადამიანი ცხოვრობს სიღარიბეში, ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავალი შემცირდა. პანდემიასთან დაკავშირებული ეკონომიკური და ფინანსური შოკები, როგორიცაა მრეწველობის შეფერხება, ფინანსური ბაზრის არასტაბილურობა და მზარდი დაუცველობა - აფერხებს ისედაც ნელ ეკონომიკურ ზრდას და აძლიერებს სხვა ფაქტორებისგან გამომწვეულ რისკებს.

მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) ქვეყნის კეთილდღეობის საყოველთაოდ აღიარებული საზომია. ვინაიდან, როდესაც ვმსჯელობთ ქვეყნის ეკონომიკა რა მდგომარეობაშია, ჩვენ ვინტერესდებით მთლიანი შემოსავლით, რომელსაც ეკონომიკა ჯამურად გამოიმუშავებს. მისი ყველასთვის, მათ შორის, ფართო საზოგადოებისთვის გასაგებ ფორმატში გამოსახვა აღნიშნული კი მთლიანი შიდა პროდუქტის ამოცანაა. მშპ ასახავს, როგორც ეკონომიკის მთლიან შემოსავალს, ასევე საქონელსა და მომსახურებაზე გაწეულ მთლიან ხარჯებს. მაშასადამე, ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს რაოდენობა ეკონომიკაში მონაწილე საშუალო პირის შემოსავალსა და ხარჯებს გვიჩვენებს. ქვეყნების ცხოვრების დონეებს შორის განსხვავებაც, მათ მთლიან შიდა პროდუქტზეა დამოკიდებული. მაშასადამე, რაც უფრო მაღალია ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტი, მით უფრო მაღალია მისი წევრების შემოსავალი და მოხმარება, ამიტომ ერთ სულ მოსახლეზე მშპ-ს რაოდენობა შეიძლება საშუალო ინდივიდის კეთილდღეობის საზომად ჩაითვალოს.

მაგრამ ზოგად მშპ-ს შეუძლია შეცდომაში შეგვიყვანოს. მაგალითად, ჩინეთის მშპ ბევრად აღემატება განვითარებული ქვეყნებისას, მაგრამ როდესაც ერთ სულ მოსახლეზე ვანგარიშობთ, იკვეთება ამ უკანასკნელთა საგრძნობი უპირატესობა.

მშპ-ს აქვს ნაკლოვანებები:

- ✓ ისინი გვიჩვენებენ საერთო დოვლათს, მაგრამ არაფერს გვუბნებიან იმის თაობაზე, როგორ არის განაწილებული იგი, როგორია უთანასწორობა ქვეყნის ფარგლებში. მაგალითად, გაერთიანებული სამეფოს მშპ ერთ სულ მოსახლეზე 49 ათასი დოლარია, რაც საგრძნობლად აღემატება ახალი ზელანდიის მაჩვენებელს, თუმცა ვიცით, რომ სამეფოებში უთანასწორობა მდიდრებსა და ღარიბებს, ქალებსა და მამაკაცებს შორის ძალიან დიდია, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ განვითარების ინდიკატორის ასეთი მაღალი მაჩვენებელი ნიშნავს ქვეყნის შიგნით არსებულ მრავალ ნაკლოვანებას.
- ✓ მშპ-ში მხოლოდ ფორმალურად/ოფიციალურად განხორციელებული ტრანზაქციები აისახება, თუმცა მრავალ ქვეყანაში არცთუ მცირეა არაანაზღაურებადი თუ ხელიდან-ხელში, ანდა ჩრდილოვანი ეკონომიკის წილი.
- ✓ ყველა ქვეყნის სტატისტიკა სანდო არ არის – ხშირად ის მთავრობის სურვილებსა და მოლოდინებს უფრო ასახავს. ეს პრობლემა განსაკუთრებით აქტუალურია არადემოკრატიულ ქვეყნებში. მაგალითად, ჩინეთის სოფლის მეურნეობაში ყოველწლიურ გეგმებში მეურნეობებმა მუდმივი ზრდა უნდა აჩვენონ, რაც მონაცემების შელამაზება-შენიღბვით გამოიხატება. დაბრკოლებას ქმნის არა მხოლოდ მონაცემების დამალვა, არამედ მათი შეგროვების სირთულე და სიძვირეც. აკურატულობა და სანდოობა ყოველთვის მაღალი არ არის. ასევე განსხვავებულია მასალის შეგროვების მეთოდოლოგია, რაც მათ შესადარებლად გამოუსადეგარს ხდის.
- ✓ ხშირად მშპ აშშ დოლარებში გამოითვლება, თუმცა დოლარის გაცვლითი კურსი თუ მსყიდველობითუნარიანობა ყველა ქვეყნისთვის ერთნაირი არ არის. მაგალითად, ერთი ლიტრი ბენზინი ან ერთი პური ყველა ქვეყანაში ერთნაირად არ ფასობს. ამიტომ უფრო მეტი სიზუსტისთვის ხშირად მსყიდველობითუნარიანობას, PPP-საც (Purchasing Power Parity) ითვლიან – ეს მონაცემი გულისხმობს, რამდენი პროდუქტისა და მომსახურების შეძენა შეიძლება სხვადასხვა ადგილას ერთი და იმავე ერთეული ფულით. მაგალითად, 100 დოლარად შევდეთმი თუ მხოლოდ რამდენიმე დღის საკმარის სურსათს შეიძენ, უგანდაში ამ თანხით ერთი თვე შეძლებ ცხოვრებას.

- ✓ დაბოლოს, მშპ არავითარ წარმოდგენას არ გვიქმნის იმის თაობაზე, რამდენად კმაყოფილია მოსახლეობა, როგორია მათი კეთილდღეობა.

სწორედ ზემოთ ჩამოთვლილი შეზღუდვები გასათვალისწინებელია, როდესაც ვლაპარაკობთ ქვეყნების განვითარებაზე. ეკონომიკური განვითარება შეიძლება ქვეყანაში არ მიმდინარეობდეს მიუხედავად ეკონომიკის ზრდისა, რაც მშპ-ს ზრდაშია ასახული, რადგან ეკონომიკური ზრდა იყოს მიმართული მხოლოდ გარკვეული სოციალური ჯგუფებისკენ, არ აისახებოდეს ქალებზე, გოგონებზე, უმცირესობებზე.

რას ნიშნავს "ღირსეული სამუშაო"?

ღირსეული შრომა ნიშნავს ყველას შესაძლებლობას ნაყოფიერ მუშაობის პირობებში უზრუნველყოფილი იყოს სამართლიანი შემოსავლით, სამუშაო ადგილზე უსაფრთხოების ნორმების დაცვით და ოჯახისთვის სოციალური დაცვით, ეძლეოდეს სოციალური ინტეგრაციის და პიროვნული განვითარების უკეთესი პერსპექტივები. ღირსეული სამუშაო შესაძლებლობების მუდმივი ნაკლებობა, არასაკმარისი ინვესტიციები და არასაკმარისი მოხმარება არყვეს დემოკრატიული საზოგადოებების სოციალური საფუძველს, რომ ყველას ჰქონდეს პროგრესის გაზიარების საშუალება.

არაფორმალური დასაქმება, როგორც სახელმწიფოს პრობლემა

პრობლემას წარმადგენს არაფორმალური დასაქმება არაფორმალური ეკონომიკის მნიშვნელოვანი ნაწილია, არაფორმალურ სექტორთან ერთად. თუ არაფორმალური სექტორი აერთიანებს ეკონომიკურად აქტიურ საწარმოებსა და ინდივიდუალურ მეწარმეებს, რომლებიც არ არიან ოფიციალურად რეგისტრირებული, ხოლო არაფორმალური დასაქმება გულისხმობს შრომითი ურთიერთობის სახეობებს, რომლებიც გვერდს უვლის ლეგალურ ჩარჩოს და შესაბამისად, ვერ ხდება პასუხისმგებელი მის აღსრულებაზე. არაფორმალურ დასაქმებაში მოიაზრება როგორც არაფორმალურ სექტორში დასაქმება, ასევე ნებისმიერი ტიპის შრომითი ურთიერთობა, რომელიც გულისხმობს :

- არაფორმალურ თანამდებობაზე დასაქმება (ფორმალურთუ არაფორმალურ სექტორში), ან დაქირავებას შინამეურნეობის მიერ;
- შრომითი ურთიერთობა არ განისაზღვრება ეროვნული შრომითი კანონმდებლობით;
- არ ხდება საშემოსავლო გადასახადის გადახდა;
- არ არსებობს სოციალური დაცვის სისტემები და შრომითი უფლებები;
- დამსაქმებლის მხრიდან არ ხდება გათავისუფლების შესახებ წინასწარი გაფრხილება, კომპენსაცია სამსახურიდან გათავისუფლების დროს, ანაზღაურებადი შვებულება, ასევე ავადმყოფობის მიზეზით სამუშაოზე არ გამოცხადების უფლების უზრუნველყოფა.

მნიშვნელოვანია, რომ არაფორმალური დასაქმება სცდება არაფორმალურ სექტორს და გვხვდება ფორმალურ სექტორშიც - ოფიციალურად რეგისტრირებულ საწარმოებსა თუ კომპანიებში, რომლებიც აღიარებენ სახელმწიფოს წინაშე კანონით ნაკისრ ვალდებულებებს და შედიან არაფორმალურ ურთიერთობაში დასაქმების პრაქტიკის ლეგალურის ტანდარტების გვერდის ავლით. ასეთ შემთხვევაში შრომითი ურთიერთობისათვის კანონით დადგენილი მინიმალური პირობებიც არ აღსრულდება, იქნება ეს უსაფრთხოების, სოციალური დაცვისა თუ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული შრომითი უფლებები, ასევე მინიმალური ანაზღაურებისა და შრომითი კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა საკითხები.

არაფორმალური დასაქმება მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს დასაქმებულისთვის, რომლებიც ყოველგვარი უსაფრთხოებისა თუ სოციალური გარანტიების მიღმა რჩებიან. ასევე ეს სახელმწიფოს პრობლემაა, რადგან მიუთითებს გადასახადებისათვის თავის არიდებაზე, რაც გულისხმობს საბიუჯეტო დანაკარგს. იმ ქვეყნებში, სადაც მაღალია არაფორმალური სამუშაო ადგილების რაოდენობა, სახელმწიფო კარგავს მნიშვნელოვან შემოსავლებს გადასახადების სახით და ძირითადად, დაბალშემოსავლიან ქვეყნებად რჩება. გარდა ამისა, არაფორმალური სექტორის მაღალი წილი გულისხმობს, რომ სახელმწიფო ვერ ახორციელებს ეფექტურად საკუთარ ეკონომიკურ თუ სოციალურ პოლიტიკას. არაფორმალური დასაქმება, სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკების მთელი რიგი მიმართულებები, უკავშირდება დაქირავებით დასაქმებულთა ოფიციალურ აღრიცხვის, საგადასახადო პოლიტიკის, მიკრო და მაკრო გათვლების არასრულყოფილებას. რაც ართულებს დაგეგმვას, ეკონომიკური პოლიტიკის ფუნდამენტური რეფორმების განხორციელებას, ეფექტური საპენსიო თუ სოციალური დაცვის სისტემების ჩამოყალიბებას და სხვა.

რაც უფრო ნაკლებია ფორმალური დასაქმების წილი მთლიან ეკონომიკაში, მით უფრო ნაკლებია სახელმწიფო პოლიტიკების დაფარვის მასშტაბი მთლიან მოსახლეობაზე და მით მეტი მიზნობრივი პროგრამის შექმნის საჭიროება დგება სპეციფიური სოციალური ჯგუფებისთვის, რომელთათვისაც ერთიანი პოლიტიკისაგან განსხვავებული, სპეციფიური ღონისძიებების გატარების საჭიროება ჩნდება.

არაფორმალური დასაქმება უმეტესწილად პრობლემატურია განვითარებად ქვეყნებში, რომლებიც შესაძლოა ახერხებენ ეკონომიკურ ზრდას, თუმცა არ გააჩნიათ ძლიერი და ეფექტური სახელმწიფო პოლიტიკები: ვერ ქმნიან სამუშაო ადგილებს ფორმალურ სექტორში ან ფორმალური სექტორის იმ დარგებში, რომლებიც ნაკლებად მოწყვლადია არაფორმალური დასაქმებისათვის, არ გააჩნიათ საკმარისი რეგულაციები და/ან არსებული რეგულაციების აღსრულების მექანიზმები, რაც ახალისებს კერძო სექტორის უპასუხისმგებლობას, ლეგალური სტანდარტებისა და სახელმწიფო ნორმატივებისათვის გვერდის ავლის სხვადასხვა პრაქტიკას.

არაფორმალური დასაქმება საქართველოში მაღალი მაჩვენებლით გამოირჩევა. ეს მონაცემები მოიაზრებს თვითდასაქმებულებს, მათ შორის, სოფლის მეურნეობაში მომუშავეებს; ხოლო ფორმალურ სექტორში დამალული სამუშაო ძალის რაოდენობის შესახებ რაიმე ტიპის მონაცემი ან შესაბამისი კვლევები, ჩვენთან, სამწუხაროდ, არ არსებობს.

სოფლიდან ქალაქად მოსახლეობის მიგრაციის უწყვეტმა ტენდენციამ გამოიწვია, მაქსიმალურმა დერეგულაციამ, სახელმწიფოს ეკონომიკის სტრუქტურაში ჩაურევლობამ განავითარა და გაზარდა არაპროდუქტიული სექტორები, რომლებიც მუდმივად ქმნიან ახალ სამუშაო ადგილებს ძირითადად დედაქალაქსა და სხვა დიდ ქალაქებში და ასაქმებენ ყველაზე მეტ ადამიანს, თუმცა ეს სამუშაო ადგილები არ ამცირებს *უმუშევრობის დონეს* და თვითდასაქმებულთა რაოდენობას, რადგან ძირითადად მოიცავს არასტაბილურ, მოკლევადიან, ხშირად არაფორმალურ და დაბანალაზღაურებად სამუშაო ადგილებს და ხასიათდება შრომითი კანონმდებლობის უხეში დარღვევებით.

ტრეფიკინგი არის არაფორმალური დასაქმების არალეგალური, დამნაშავეობითი ფორმა, რომელიც კანონით ისჯება. ადამიანით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი) არის მონობის თანამედროვე ფორმა, ადამიანის უფლებების უხეში დარღვევა. ეს არის სიდიდით მეორე დანაშაულებრივი ინდუსტრია მსოფლიოში. ის ეფუძნება ექსპლოატაციის მიზნით ადამიანთა გადაბირებას, გადაყვანას, გადაცემას, მუქარის და ძალის გამოყენებით ან იძულების სხვა საშუალებებით

(მოტაცება, თაღლითობა), ან სხვისი უმწეო მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებით, კონტროლის განხორციელებას სხვა ადამიანზე, სქესობრივ ექსპლუატაციას, იძულებით შრომას ან მომსახურებას, მონობას ან მონობის მსგავს მდგომარეობას და ორგანოთა ვაჭრობას.

ხსენებული დანაშაულის წინააღმდეგ ეფექტური ბრძოლის, მისი პრევენციის, მსხვერპლთა დაცვისა და ეფექტური გამოძიების მიზნით მნიშვნელოვანია პრევენციული ღონისძიებების დაცვა და ცნობიერების ამაღლება ტრეფიკინგის თემაზე. ნუ ჩაიგდებთ თავს საფრთხეში. დაიცავით უსაფრთხოების ზომები და გამოიჩინეთ განსაკუთრებული სიფრთხილე, რათა არ გახდეთ ტრეფიკინგის მსხვერპლი. თუ საზღვარგარეთ წასვლას გეგმავთ, საჭიროა რჩევების გათვალისწინება (რჩევები მსსკ-ს ვებ გვერდზე არის გამოქვეყნებული).

- ✓ ბრმად ნუ ენდობით დაპირებებს უცხოეთში სწავლასთან, მუშაობასთან და დასვენებასთან დაკავშირებით. ნუ ენდობით პირებს, რომელიც გპირდებიან ვიზით უზრუნველყოფას საკონსულოში თქვენი პირადად გამოცხადების გარეშე.
- ✓ გახსოვდეთ, რომ უცხოეთში არალეგალური გზით გამგზავრება კანონსაწინააღმდეგო ქმედებაა და სერიოზულ რისკთან არის დაკავშირებული. ნუ გადასცემთ პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტს სხვას, თუნდაც ვისაც ენდობით. ტრეფიკორები ცდილობენ ადამიანის ნდობის მოპოვებას, ვიდრე გეგმას განახორციელებენ.
- ✓ წინასწარ გადაამოწმეთ დამსაქმებლის მიერ შემოთავაზებული სამუშაოს შესახებ ინფორმაცია. მოითხოვეთ თქვენი დამსაქმებლის ან სასწავლებლის საკონტაქტო მონაცემები. თუ თქვენ გაქვთ საზღვარგარეთ სამუშაო მიზნით გამგზავრება/ყოფნა, გახსოვდეთ, რომ თქვენი კანონიერი უფლებების და ინტერესების დაცვას მხოლოდ შრომითი კონტრაქტის საფუძველზე შეძლებთ.
- ✓ არ დათანხმდეთ შრომით ურთიერთობაში შესვლის შესაბამისი ხელშეკრულების გაფორმების გარეშე.
- ✓ გახსოვდეთ, დანიშნულების სახელმწიფოში ჩასვლისთანავე დაუყონებლივ აცნობებთ ქვეყნის საელჩოს ან საკონსულო დაწესებულებას თქვენი ადგილსამყოფელის შესახებ და დადექით საკონსულო აღრიცხვაზე.
- ✓ თუ თქვენ ტრეფიკინგის მსხვერპლი ხართ და საჭიროებთ დახმარებას მიმართეთ ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში დიპლომატიურ წარმომადგენლობას ან საკონსულო დაწესებულებებს, რომელიც დაიცავს თქვენს უფლებებსა და კანონიერ ინტერესებს, სიცოცხლეს, ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში და უზრუნველყოფს თქვენს უსაფრთხო დაბრუნებას სამშობლოში.
- ✓ თუ თქვენ იმყოფებით ქვეყანაში, სადაც არ არის საელჩო ან საკონსულო დაწესებულება, თქვენ უნდა მიმართოთ ადგილსამყოფელი ქვეყნის სამართალდამცავ ორგანოებს ან ადგილსამყოფელ ქვეყანაში ადამიანის უფლებების დაცვის საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებს.

რამდენი ადამიანია უმუშევარი?

სავარაუდოდ, პანდემია დამანგრეველ გავლენას მოახდენს გლობალურ უმუშევრობაზე. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) შეფასებით, მსოფლიოში საშუალოდ სამუშაო საათები შეიძლება შემცირდეს 14 პროცენტით, რაც დაახლოებით 400 მილიონ სრულ განაკვეთზე (48-საათიანი სამუშაო კვირა) მომუშავე ადამიანების დასაქმებას უქმნის საფრთხეს. პანდემიისას გლობალური უმუშევრობის საბოლოო ზრდა დამოკიდებული იქნება იმაზე, თუ რამდენად

ეფექტურად შეინარჩუნებენ არსებულ სამუშაოებს მიღებული პოლიტიკური ზომებით და სამუშაოებზე მოთხოვნის აღდგენის ეტაპს დაიწყებენ სწრაფად და შეუფერხებლად. სულ მცირე ყოველი მეექვსე ახალგაზრდა დარჩა უმუშევარი COVID19 პანდემიის დაწყების დღიდან, ხოლო ვინც დარჩა დასაქმებული, მათი სამუშაო საათები შემცირდა 23 პროცენტით. ტურიზმი არის ერთ-ერთი ეკონომიკური სექტორი, რომელიც ყველაზე მეტად დაზარალდა COVID19-ის პანდემიის პირობებში, რადგან ქვეყნებმა ინფექციის გავრცელების შესაჩერებლად ჩაკეტეს საზღვრები, აკრძალეს ან გაართულეს საზღვრების გადაკვეთა, დააწესეს მკაცრი რეგულაციები. 2020 წელს საერთაშორისო მოგზაურობის ჩამოსვლა 2019 წელთან შედარებით შეიძლება შემცირდა 70%-ზე მეტად. ამით დაზარალდა უშუალოდ ტურიზმის ინდუსტრიაში ჩართული ადამიანები (სასტუმროები, გიდები, ტურისტული ორგანიზაციები), ასევე ისინი, ვინც ტურიზმისთვის სხვადასხვა მომსახურებას ქმნიდნენ - საკვები, გართობა, სუვენირები და სხვა.

რა შეგვიძლია გავაკეთოთ ამ საკითხების მოსაგვარებლად?

ახალგაზრდებისათვის ღირსეულ სამუშაოს შესაქმნელად საჭიროა ხარისხიანი განათლებისა და ტრენინგების უზრუნველყოფა, ინვერსიტირება, რომ შეისწავლონ შრომის ბაზრის მოთხოვნების შესაბამისი უნარ-ჩვევები. მათთვის სოციალური დაცვისა და ძირითადი სერვისების ხელმისაწვდომობის გაზრდა, ხელშეკრულების ტიპის მიუხედავად. ზრუნვა როგორც ფორმალურ სექტორში დასაქმებულებზე, ასევე არაფორმალურში, მათი უფლებების გათანაბრება, რომ ყველა ახალგაზრდას შეეძლოს ნაყოფიერი დასაქმების მიღწევა სქესის, ერის, ან სოციალურ-ეკონომიკური წარმომავლობის მიუხედავად. მთავრობებს შეუძლიათ იმუშაონ დინამიური, მდგრადი, ინოვაციური და ადამიანზე ორიენტირებული ეკონომიკის შესაქმნელად, ახალგაზრდების დასაქმებისა და ქალების ეკონომიკური გაძლიერების ხელშეწყობის მიზნით. ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ადექვატური ზომების განხორციელება, მათ შორის ჯანმრთელობის დაზღვევა, ფუნდამენტურია დასაქმებულთა უსაფრთხოების დასაცავად. მხოლოდ ამ გზით შესაძლებელი გახდება ღირსეული სამუშაო ხელმისაწვდომი იყოს ყველასთვის.

მე რისი გაკეთება შემიძლია

- ✓ მონაწილეობა მიიღეთ სკოლიდან საწარმოებში და სხვა ორგანიზაციებში ვიზიტებში, რომ ნახოთ როგორ გამოიყურება ჯანსაღი სამუშაო გარემო.
- ✓ მოაწყვეთ შრომის კოდექსის განხილვა, მოიწვიეთ ამ სფეროდან სპეციალისტები, გაერკვიეთ დასაქმებული ადამიანების უფლებებში და შრომის პირობების უსაფრთხოებაში;
- ✓ შეისწავლეთ დასაქმების საიტები და გამოქვეყნებული ვაკანსიებში მოთხოვნები, რასაც დამსაქმებლები უყენებენ სამუშაოს მაძიებლებს, ნახეთ ის კომპეტენციები, რომლებიც მოთხოვნილია და დაგეგმეთ ღონისძიებები, პროექტები, რომლებიც ამ კომპეტენციების დაუფლებას შეუწყობს ხელს;
- ✓ გაცანით მიგრაციის საერთაშორისო ცენტრის და შსს-ს ინფორმაციას ტრეფიკინგზე, მის მასშტაბებზე, რისკჯგუფებზე და მოაწყვეთ ცნობიერების ამაღლების კამპანია, დისკუსია, რადგან იუხედავად ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობისა, ადამიანები მაინც ხდებიან თანამედროვე მონობის მსხვერპლნი. შეისწავლეთ და მხარი დაუჭირეთ საერთაშორისო კამპანიებს თანამედროვე მონობის, იძულებითი შრომის, ადამიანებით ვაჭრობისა და იძულებითი ქორწინებების დასასრულებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

170 daily actions to transform our world, 2019

<https://sdg.gov.ge/goals-all>

შრომის პირობები და უსაფრთხოება საქართველოს სამშენებლო სექტორში ფორმალური და არაფორმალური დასაქმების პირობებში, კვლევის ანგარიში, 2018 წ.

მ.რატიანი, განვითარების ამსახველი ინდიკატორები, 2015 წ.